

IV

(Paziņojumi)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

PADOME

EIROPAS KOMISIJA

Padomes un Komisijas 2012. gada kopīgais ziņojums par stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā ("ET 2020") īstenošanu

"Izglītība un apmācība gudrā, ilgtspējīgā un iekļaujošā Eiropā"

(2012/C 70/05)

1. IZGLĪTĪBA UN APMĀCĪBA STRATĒGIJĀ "EIROPA 2020"

Padome 2009. gadā izstrādāja stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā ("ET 2020")⁽¹⁾. Kopš tā laika ir mainījusies ekonomiskā un politiskā situācija, radot jaunas neskaidrības un ierobežojumus. Eiropas Savienībai nācās rīkoties, lai apturētu smagāko finanšu un ekonomikas krīzi tās vēsturē, un, reaģējot uz situāciju, tā ir vienojusies par gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes stratēģiju "Eiropa 2020".

Izglītībai un apmācībai šajā stratēģijā ir atvēlēta būtiska loma, jo īpaši integrētajās pamatnostādņēs, dalībvalstu valsts reformu programmās un katrai konkrētai valstij adresētos ieteikumos (KVAI), kas izstrādāti, lai virzītu reformas dalībvalstīs. Viens no pieciem stratēģijas "Eiropa 2020" pamatmērķiem attiecas uz mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu un terciārās vai ekvivalentas izglītības iegūšanu.

2012. gada izaugsmes pētījumā (GIP) ir uzsvērts, ka stratēģijā "Eiropa 2020" vienlaicīgi jāliek uzsvars gan uz tādiem reformu pasākumiem, kuri nodrošina īstermiņa izaugsmi, gan arī uz piemērotākā izaugsmes modeļa izvēli vidējam laika posmam. Izglītības un apmācības sistēmas ir jāmodernizē, lai palielinātu to efektivitāti un kvalitāti, kā arī nodrošinātu cilvēkiem prasmes un kompetences, kas vajadzīgas veiksmīgai dalībai darba tirgū. Tādējādi pieaugtu cilvēku pārliecība par to, ka viņi var reaģēt uz pašreizējām un turpmākajām problēmām. Tas palīdzētu arī palielināt Eiropas konkurētspēju, nodrošināt izaugsmi un radīt darbavietas. 2012. gada GIP arī izteikts aicinājums likt īpašu uzsvaru uz jauniešiem, kuri ir viena no krīzes vissmagāk skartajām grupām.

"ET 2020", kas ir galvenais izglītības un apmācības modernizēšanas instruments, var ievērojami veicināt stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu. Tomēr, lai to panāktu, "ET 2020" ir jāveic pielāgojumi, atjauninot tajā noteiktās darba prioritātes, instrumentus un pārvaldības struktūru.

Pamatojoties uz novērtējumu par pēdējo trīs gadu laikā panākto progresu galvenajās politikas jomās, šajā kopīgā ziņojuma projektā ierosinātas jaunas darba prioritātes 2012.–2014. gadam, lai veicinātu izglītības un apmācības jomas spēju atbalstīt stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu.

⁽¹⁾ OV C 119, 28.5.2009., 2. lpp.

Kopīgā ziņojuma projektā ir izklāstīti arī vairāki varianti, kā pielāgot “ET 2020” pārvaldību, lai nodrošinātu, ka tā palīdz īstenot stratēģiju “Eiropa 2020”.

Šā kopīgā ziņojuma projektam pievienoti divi Komisijas dienestu darba dokumenti ⁽¹⁾. Tajos ir izvērtēta situācija atsevišķās valstīs un svarīgākajās tematiskajās jomās, balstoties uz dalībvalstu iesniegtajiem valstu ziņojumiem, kā arī citu informāciju un datiem.

2. SASNIEGUMI UN PROBLĒMAS PRIORITĀRAJĀS JOMĀS

2.1. Ieguldījumi un reformas izglītības un apmācības jomā

Šobrīd tiek rūpīgi uzraudzītas visas valstu budžeta jomas, tostarp izglītība un apmācība. Lielākajai daļai dalībvalstu ir grūti saglabāt pašreizējo izdevumu līmeni, nemaz nerunājot par tā paaugstināšanu.

Tomēr pētījumi liecina, ka, palielinot sasniegumus izglītības jomā, ir iespējams panākt milzīgu atdevi ilgtermiņā, kā arī nodrošināt Eiropas Savienībā izaugsmi un darbavietas. Piemēram, ja līdz 2020. gadam tiktu sasniegts Eiropas kritērijs samazināt zem 15 % tādu personu īpatsvaru, kam ir slikti panākumi pamatprasmju apguvē, tad Eiropas Savienībai varētu nodrošināt ļoti lielus ilgtermiņa ekonomiskos ieguvumus ⁽²⁾.

Neraugoties uz iepriekš minēto, atsevišķu dalībvalstu izdevumi izglītības jomā pat pirms krīzes bija diezgan mazi – nepilni 4 % no IKP vai mazāk, savukārt Eiropas Savienības vidējais rādītājs bija gandrīz 5 % no IKP – mazāk nekā Amerikas Savienotajās Valstīs (5,3 %).

Izglītības budžetu samazināšana var ierobežot ekonomikas izaugsmes potenciālu un konkurētspēju. 2012. gada GIP Komisija apstiprināja savu pārliecību par to, ka, konsolidējot valsts budžetu, dalībvalstīm par prioritāti būtu jāizvirza ieguldījumi izaugsmi veicinošās politikas jomās, piemēram, izglītībā un apmācībā.

Reaģējot uz krīzi, dalībvalstu rīcība attiecībā uz izglītības budžetu nebija viennozīmīga. Dalībvalstis īstenoja visdažādākos izdevumu samazināšanas pasākumus – daudzas valstis samazināja darbaspēka izmaksas (BE flāmu daļa, BG, EL, ES, FR, HU, IE, LV, PT, RO, SI) vai infrastruktūras, uzturēšanas un aprīkojuma nodrošinājumu (BE flāmu daļa, BG, IE, RO). Atsevišķas dalībvalstis samazināja pirmsskolas izglītības nodrošinājumu (divus gadus veciem bērniem Francijā), atlika vai palēnināja reformu īstenošanu (BG) vai arī veica citus pasākumus, piemēram, samazināja finansiālo atbalstu studentiem (BE flāmu daļa, IE, PT).

Šīs tendences liecina, ka ir vajadzīga politiskā uzmanība. «ET 2020» būtu jāizmanto, lai apspriestu, kā nodrošināt vislabākos ieguldījumus izglītībā un apmācībā, efektivitāti un lietderību apvienojot ar izaugsmi veicinošu ietekmi. Gudri ieguldījumi ir cieši saistīti ar gudrām politikas reformām, kas uzlabo izglītības un apmācības kvalitāti. Lai noteiktu efektīvākos veidus, kā sadalīt finanšu slogu un atrast jaunus finansējuma avotus, varētu izmantot plašas apspriedes, kurās iesaistītos visas ieinteresētās personas.

2.2. Mācību priekšlaicīga pārtraukšana

Krīze ļoti nopietni ietekmē jauniešu iespējas. Jauniešu bezdarba līmenis no 15,5 % 2008. gadā ir pieaudzis līdz 20,9 % 2010. gadā, lai gan 15–24 gadus vecu jauniešu īpatsvars ne izglītībā, ne nodarbinātībā, ne apmācībā nav palielinājies par diviem procentpunktiem. 53 % cilvēku, kuri priekšlaicīgi pārtraukuši mācības, nebija darba.

Ņemot vērā šo situāciju, īpaši būtisks kļūst stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītais mērķis līdz 2020. gadam panākt, lai mācību un apmācības priekšlaicīgas pārtraukšanas īpatsvars vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem būtu mazāks par 10 %. Ja pašreizējās tendences turpināsies, šo mērķi neizdosies sasniegt. Lai gan tika panākts zināms progress, 2010. gadā vidējais mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas (MPP) rādītājs Eiropas Savienībā joprojām bija 14,1 %, un dažādās dalībvalstīs šis rādītājs ievērojami atšķīrās. Saskaņā ar pierādījumiem zēniem ir lielāks risks (16 %) priekšlaicīgi pārtraukt mācības nekā meitenēm (12,6 %).

Panākt, lai MPP rādītājs būtu mazāks par 10 %, ir ļoti sarežģīts uzdevums. Padomes 2011. gada ieteikumā par politiku ⁽³⁾, lai mazinātu mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu, dalībvalstis tiek aicinātas īstenot saskaņotas,

⁽¹⁾ Dok. 18577/11 ADD 1 (SEC(2011) 1607 galīgā redakcija) un dok. 18577/11 ADD 2 (SEC(2011) 1608 galīgā redakcija).

⁽²⁾ Eiropas Izglītības ekonomikas ekspertu tīkls (EENEE), EENEE politikas ziņojums Nr. 1/2011 – Vāju izglītības sasniegumu radītās izmaksas Eiropas Savienībā (*The Cost of Low Educational Achievement in the European Union*).

⁽³⁾ OV C 191, 1.7.2011., 1. lpp.

visaptverošas un uz pierādījumiem balstītas stratēģijas, jo īpaši tajās dalībvalstīs, kuras 2011. gadā saņēma KVAI par šo jomu (AT, DK, ES, MT). Taču arī tām valstīm, kuru rādītājs ir tuvu izvirzītajam mērķim (DK, IE, HU, NL, FI), būtu jāpalielina centieni, lai panāktu turpmāku progresu un/vai pārvarētu stagnāciju. Visām dalībvalstīm būtu jāīsteno mērķtiecīgi pasākumi, kas paredzēti jauniešiem, kuri pakļauti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riskam.

Ar atsevišķiem vērā ņemamiem izņēmumiem dalībvalstu politika nav pietiekami balstīta uz jaunākajiem datiem un analīzi par MPP cēloņiem un izplatību. Tikai dažas dalībvalstis izmanto sistemātisku pieeju MPP datu vākšanā, pārraudzībā un analizēšanā (EE, FR, HU, IT, LU, NL, UK).

Svarīgākie problēmas risināšanas instrumenti ir profilakse un savlaicīga intervence, taču dalībvalstis profilaksei pievērš pārāk mazu uzmanību. Lai gan daļēji kompensācijas pasākumi, piemēram, otrās iespējas izglītība, ir nozīmīgi, ar tiem nepietiek, lai novērstu problēmas galvenos cēloņus. Būtu jāliek lielāks uzsvars uz preventīvu un savlaicīgu intervenci, īstenojot pasākumus saistībā ar skolotāju izglītību, nepārtrauktu profesionālo izaugsmi un kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi.

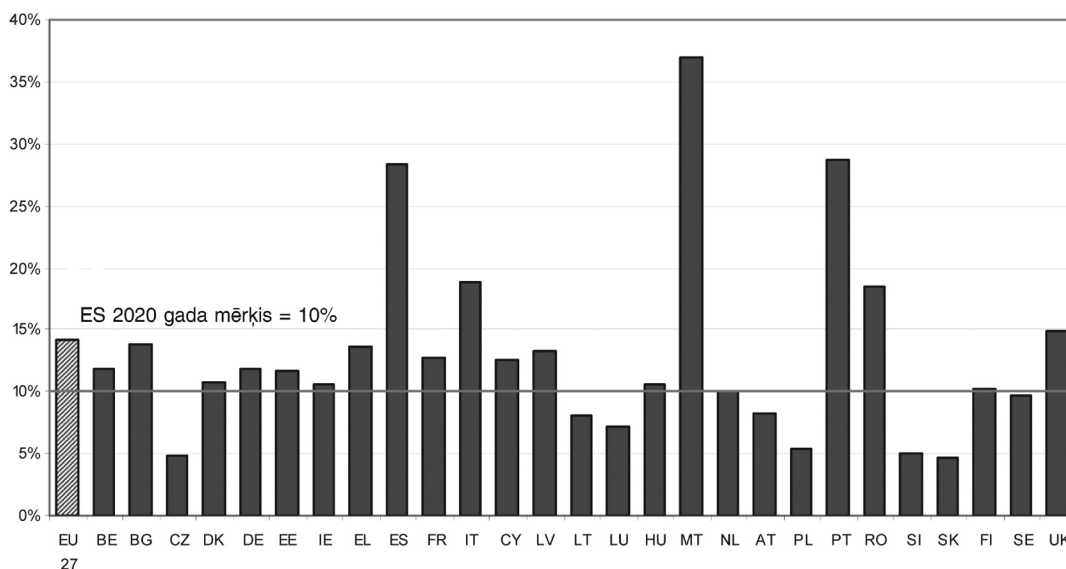
MPP samazināšanu varētu veicināt, nodrošinot ļoti kvalitatīvu un jauniešu vajadzībām pielāgotu sākotnējo profesionālo izglītību un apmācību (PIA), tostarp jaukta tipa mācības, veidojot saikni starp PIA un vispārējo vidējo izglītību. Tā sniedz atšķirīgu un atsevišķus audzēkņus motivējošāku izglītības iespēju. Tomēr vienlaicīgi pastāv arī nopietna vajadzība samazināt PIA iestāžu priekšlaicīgu pamešanu.

Lai risinātu dažādos ar MPP saistītos aspektus, daudzas valstis īsteno plašu pasākumu klāstu, tomēr tie neveido visaptverošu stratēģiju. Būtu nepieciešama ciešāka sadarbība starp ieinteresētajām personām, kas pārstāv dažādas izglītības nozares un politikas jomas, piemēram, jauniešu politiku, sociālos un nodarbinātības dienestus. Būtu jāpastiprina sadarbība ar vecākiem un vietējām kopienām. Daži no variantiem dažādu vietējo personu iesaistīšanai ir skolu un uzņēmumu sadarbība, mācību programmā neiekļautas un ārpus-skolas nodarbes, kā arī "jauniešu garantijas".

Tā kā Eiropas rezultāti neveicina pamatmērķa sasniegšanu, ir steidzami jānostiprina politiskā pieeja. Turpmākajos gados ar MPP saistītajam darbam, kas būs balstīts uz Padomes 2011. gada jūnija ieteikumu, ir jāklūst par vienu no galvenajām "ET 2020" prioritātēm.

Mācību priekšlaicīga pārtraukšana – 2010. gada rādītāji ⁽¹⁾ un valstu mērķi

— Darbības rādītāji 2010. gadā (%)



— Valstu 2020. gada mērķi (%)

9,5	11	5,5	10	10	9,5	8	9,7	15	9,5	15	10	13,4	9	10	10	29	8	9,5	4,5	10	11,3	5	6	8	10	:
										16																

⁽¹⁾ 2010. gada datu avots: Eurostat (LFS).

2.3. Terciārās vai ekvivalentas izglītības iegūšana

Lai Eiropa pēc krīzes kļūtu spēcīgāka, tai jāpanāk uz zināšanām un inovāciju balstīta ekonomikas izaugsme. Terciārā vai tai ekvivalenta izglītība, šajā ziņā var būt ļoti spēcīgs virzītājspēks. Tā nodrošina augsti kvalificētu darbaspēku, kas Eiropai vajadzīgs, lai veicinātu pētniecību un izstrādi, kā arī sniedz cilvēkiem prasmes un kvalifikāciju, kas tiem nepieciešamas uz zināšanām balstītā ekonomikā.

Stratēģijā "Eiropa 2020" ir izvirzīts pamatmērķis līdz 2020. gadam vecuma grupā no 30 līdz 34 gadiem līdz 40 % palielināt to iedzīvotāju īpatsvaru, kuriem ir pabeigta terciārā izglītība vai līdzvērtīga izglītība. Vidējais terciārās vai ekvivalentas izglītības iegūšanas rādītājs šajā vecuma grupā 2010. gadā bija 33,6 %. Dalībvalstu izglītības iegūšanas rādītāji, mērķi un ambīcijas ir ļoti atšķirīgi.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, dalībvalstīm būtu jāturpina centieni reformu jomā, par ko panākta vienošanās 2011. gada 28. novembra Padomes secinājumos par augstākās izglītības modernizāciju⁽¹⁾, un ievērojot KVAI, kas par šo jomu izstrādāti piecām valstīm (BG, CZ, MT, PL, SK).

Reformās būtu jāpievēršas uzdevumam palielināt absolventu skaitu, vienlaicīgi saglabājot un paaugstinot izglītības un pētniecības kvalitāti un nozīmi.

Papildus centieniem optimizēt finansējumu un pārvaldību visās dalībvalstīs būtu jāpalielina nepietiekami pārstāvēto grupu līdzdalība, tostarp attiecībā uz cilvēkiem, kam ir nelabvēlīgi sociālekonomiskie apstākļi vai ģeogrāfiskā atrašanās vieta, etniskajām grupām un cilvēkiem ar invaliditāti.

Augstākā izglītība būtu jāpadara pieejamāka pieaugušajiem. Pastāv plašas iespējas palīdzēt cilvēkiem, kuri jau ir iesaistījušies darba tirgū, sākt vai atsākt augstākās izglītības apgūšanu, veicināt pāreju no profesionālās izglītības un apmācības uz augstāko izglītību, kā arī uzlabot neformālā vidē apgūtas sākotnējās apmācības atzišanu.

Augstākās izglītības apguvi pārtraukušo studentu skaits ir pārāk liels. Lai novērstu un samazinātu izglītības pārtraukšanas risku, ļoti liela nozīme ir profesionālajai orientācijai un konsultācijām par izglītības un karjeras iespējām, kas palīdzēs saglabāt motivāciju pabeigt studijas.

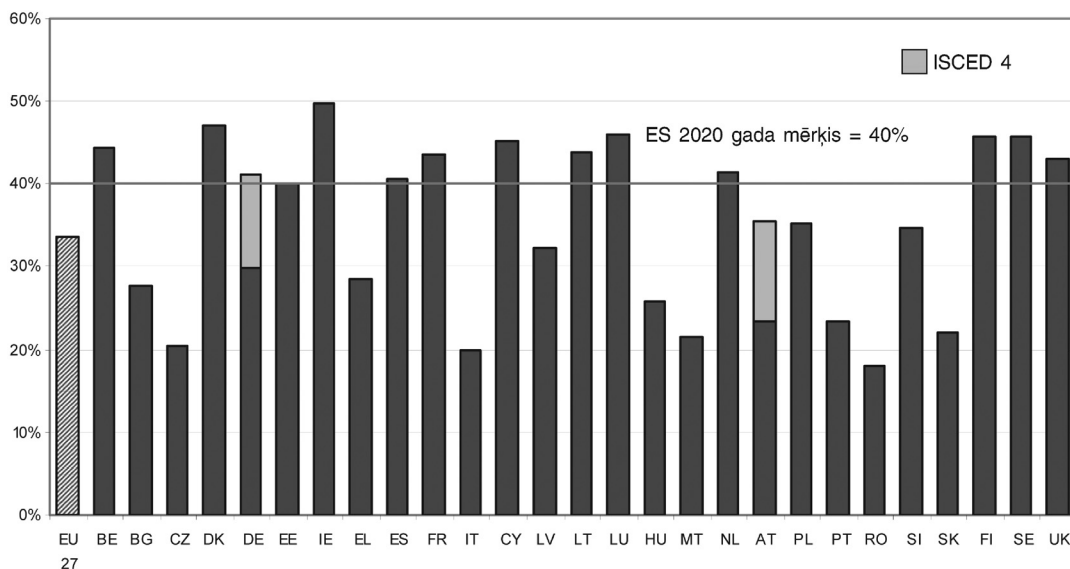
Vēl viens veids, kā palielināt izglītības apguvi un iegūšanu, ir talantīgu ārvalstu studentu piesaistīšana.

Augstākās izglītības modernizācija ievērojami palīdzēs īstenot stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus. Tādēļ tai jāklūst par vēl vienu svarīgu prioritāti apspriedēm nākamajā "ET 2020" periodā, vienlaikus īstenojot 2011. gada paziņojumu par augstāko izglītību un Padomes secinājumus par Eiropas augstākās izglītības sistēmu modernizāciju.

⁽¹⁾ OV C 372, 20.12.2011., 36. lpp.

Terciārās vai ekvivalentas izglītības iegūšana: 2010. gada rādītāji un valstu mērķi ⁽¹⁾

— Darbības rādītāji 2010. gadā (%)



— Valstu 2020. gada mērķi (%)

47	36	32	40	42	40	60	32	44	50	26	46	34	40	40	30,3	33	45	38	45	40	26,7	40	40	42	40	:
										27		36													45	

2.4. Mūžizglītības stratēģijas

Lielākā daļa eiropiešu neizmanto mūžizglītības (MI) iespējas. Lai gan ir palielinājusies līdzdalība izglītībā un apmācībā dzīves agrīnajos gados, jaunākie dati par pieaugušo vecumā no 25 līdz 64 gadiem līdzdalību mūžizglītībā liecina par neredzamu lejupslēdi. Pašreizējais rādītājs – 9,1 % 2010. gadā – ir ievērojami zemāks par “ET 2020” izvirzīto kritēriju 15 % apmērā, kas jāsasniedz līdz 2020. gadam.

Ņemot vērā krīzi, šis zemais rādītājs ir jāuztver īpaši nopietni. Jauniešiem, kuriem nav darba, un mazkvalificētiem pieaugušajiem ir jādod iespēja iegūt izglītību un piedalīties apmācībā, kas uzlabotu to iespējas darba tirgū. Neiegūdot šo cilvēku prasmju apguvi, tiek mazinātas to iespējas atgriezties darba tirgū un ierobežots Eiropas potenciāls nodrošināt izaugsmi un darbavietas. Tajā pašā laikā mūsu uzmanība būtu jāvērst uz to izglītības ieguldījumu Eiropas ekonomikas attīstībā, ko veic, uzlabojot darbspēka kvalifikāciju un saskaņojot pieaugušo mācību plānus ekonomikas attīstības un inovāciju veicināšanai.

Mūžizglītība ir pastāvīgs process, kas var ilgt visu cilvēka dzīvi, sākot ar kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un beidzot ar izglītošanos darbspējas perioda beigās. Turklāt mācības notiek arī ārpus formālās mācību vides, jo īpaši darbavietā.

Nesen tika panākts zināms progress attiecībā uz Eiropas kritērijiem, saskaņā ar ko jāsamazina tādu personu īpatsvars, kam ir slikti panākumi pamatprasmju apguvē (2009. gadā šādu personu īpatsvars bija 20 %, savukārt kritērijs ir panākt mazāk nekā 15 % līdz 2020. gadam), un jāpalielina līdzdalība agrīnās pirmsskolas izglītībā (2009. gadā līdzdalība bija 92 %, savukārt kritērijs ir 95 % līdz 2020. gadam), tomēr abās jomās centieni ir jāturpina.

Joprojām pastāv tādi mūžizglītības šķēršļi kā ierobežotas mācību iespējas, kas ir nepietiekami pielāgotas dažādo mērķauditoriju vajadzībām, pieejamas informācijas un atbalsta sistēmu trūkums, kā arī nepietiekami elastīgas mācīšanās iespējas (piemēram, starp PIA un augstāko izglītību). Problēmas bieži saasina tas, ka potenciālajiem audzēkņiem ir slikti sociālekonomiskie apstākļi un nepietiekams iepriekšējās izglītības līmenis.

⁽¹⁾ 2010. gada datu avots: Eurostat (LFS). (ISCED līmeņi) 5.–6. DE mērķis ietver arī ISCED 4. līmeni no AT ISCED 4.A līmeņa.

Ar sadrumstalotām reformām atsevišķās izglītības nozarēs šos šķēršļus neizdosies pārvarēt. Lai gan dalībvalstis atzina šo vajadzību jau pirms desmit gadiem, sadrumstalotība joprojām pastāv. Šobrīd tikai dažās valstīs (AT, CY, DK, SI, UK SC) ir ieviesta visaptveroša stratēģija, kas veicina izglītības nepārtrauktību.

Taču, no pozitīvā aspekta raugoties, tādu instrumentu izmantošana kā Eiropas un valstu kvalifikāciju sistēmas (BE flāmu daļa, CZ, DK, EE, FI, FR, IE, LT, LV, LU, MT, NL, PT, UK), mehānismi neformālās un ikdienējās izglītības apstiprināšanai (DE, DK, ES, FI, FR, LU, NL, PT, RO, SE, UK), kā arī mūžilga karjeras atbalsta politika (AT, DK, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, LT, LU, LV, NL) apliecina, ka izglītības nozaru sadarbības šķēršļus ir iespējams pārvarēt.

Izglītības un apmācības sistēmām būtu jānodrošina mūžizglītības iespējas visiem. Dalībvalstīm būtu jāpārskata savas sistēmas, lai apzinātu mūžizglītības šķēršļus. Sadarbojoties ar sociālajiem partneriem un citām galvenajām ieinteresētajām personām, tām būtu jāievieš visaptverošas stratēģijas un jāīsteno pasākumi, lai veicinātu mūžizglītības pieejamību, atbilstīgi Eiropas saistībām un izmantojot pārredzamības instrumentus un sistēmas (Eiropas kvalifikāciju sistēmu ⁽¹⁾, Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET)/ Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmu (ECTS) ⁽²⁾, EQAVET, pamatprasmju sistēmu ⁽³⁾). Uzsvars būtu jāliek uz pamatprasmju nodrošināšanu visiem un mūžizglītības nodrošinājuma labāku integrēšanu, jo īpaši, lai veicinātu mazkvalificētu pieaugušo līdzdalību.

2.5. Mācību mobilitāte

Mobilitāte palielina Eiropas sagatavotību turpmākai uz zināšanām balstītai izaugsmei un spēju pilnveidot inovācijas prasmes un konkurēt starptautiskā līmenī ⁽⁴⁾. Tā uzlabo cilvēku nodarbināmību un veicina personisko izaugsmi, turklāt to augstu vērtē darba devēji. Mobilitātes rezultātā gūtā mācību pieredze, izveidotie kontakti un tīkli nodrošina vienlīdz lielus ieguvumus gan izglītības iestādēm un izglītības un apmācības sistēmām, gan arī uzņēmumiem. Starptautiskās mācību mobilitātes veicināšana ir lielisks Eiropas papildu vērtības piemērs.

Tomēr pašreizējais mobilitātes līmenis neatspoguļo tās noderīgumu. Aptuveni 10–15 % augstākās izglītības ieguvēju daļu no studiju perioda ir pavadījuši ārvalstīs, kur mobilitātes pievienotā vērtība tiek visplašāk atzīta, savukārt sākotnējās PIA ieguvēju vidū mobilitātes iespējas ir izmantojuši tikai apmēram 3 %. Profesionālās izglītības un apmācības mobilitātes veicināšanā ir jāiegulda lielāks darbs. Mācību mobilitāti kavē ierobežoti finanšu resursi un nepietiekamas valodu zināšanas. Mobilitāte ne vienmēr tiek atzīta vai apstiprināta. Bieži par pieejamajām iespējām trūkst informācijas. Turklāt tiek pievērsta nepietiekama uzmanība studentu ar īpašām vajadzībām (piemēram, invaliditāti) situācijai.

Lielākā daļa valstu galvenokārt veicina audzēkņu mobilitāti. Tomēr atsevišķas valstis (BG, IE, MT, SE, BE flāmu daļa, DE, EE, EL, ES, FI, NL, RO, LT, FR) veicina arī citu grupu, piemēram, skolotāju vai praktikanu, mobilitāti, un šajā jomā ir iespējams panākt vēl lielākus uzlabojumus gan valsts, gan Eiropas līmenī.

Būtiska nozīme ir Eiropas finansējuma programmām. Jaunajā daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam Komisija ir ierosinājusi gandrīz divkārtot nākotnes izglītības un apmācības programmas atbalsta saņēmēju skaitu, palielinot to no 400 000 līdz gandrīz 700 000 gadā.

Tomēr finanšu programmām jābūt cieši saistītām ar politikas reformām. Padome 2011. gada novembrī pieņēma jaunus mācību mobilitātes kritērijus (līdz 2020. gadam panākt 20 % mobilitāti augstākās izglītības jomā un 6 % mobilitāti sākotnējās PIA jomā). Šī politiskā apņemšanās būtu jāturpina, īstenojot Padomes ieteikumu "Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana" un maksimāli izmantojot Eiropas pārredzamības instrumentus, piemēram, Eiropas kvalifikāciju sistēmu (EQF), Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmu (ECTS)/Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET) un *Europass* ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ OV C 111, 6.5.2008., 1. lpp.

⁽²⁾ Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā, Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēma, sk. vietni http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm

⁽³⁾ OV L 394, 30.12.2006., 10. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2009) 329 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ OV L 390, 31.12.2004., 6. lpp.

2.6. Jaunas prasmes un darbavietas

Krīzes ietekmē ir mainījies prasmju pieprasījums. Pieprasījums pēc darbavietām, kurās vajadzīga zema kvalifikācija, samazinās, savukārt nozarēs, kuras drīzumā tiks balstītas uz zināšanām, tiek prasīts arvien augstāks kvalifikācijas līmenis. Saskaņā ar jaunākajām prognozēm⁽¹⁾ paredzams, ka tādu darbavietu skaits, kurās nepieciešams augsti kvalificēts darbspēks, pieaugs par nepilniem 16 miljoniem, proti, no 29 % 2010. gadā līdz 35 % no visām darbavietām 2020. gadā. Attiecīgi ir paredzams, ka tādu darbavietu daudzums, kurās vajadzīgs zems kvalifikācijas līmenis, samazināsies par aptuveni 12 miljoniem – no 20 % līdz mazāk nekā 15 %. Atsevišķas valstis jau patlaban saskaras ar augsti kvalificēta darbspēka trūkumu. Šo situāciju saasinās demogrāfiskās novecošanas radītā ietekme, kad pēc 2012. gada sāks sarukt darbspēka skaits. Vairākām dalībvalstīm (BG, CY, CZ, EE, PL, SI, SK, UK) ir izteikti KVAI par darba tirgus pieprasījumam atbilstošu prasmju uzlabošanu un īpašu atbalstu mazkvalificētiem darba ņēmējiem.

Dalībvalstis ir panākušas progresu attiecībā uz metožu, instrumentu un pieeju īstenošanu, kas paredzētas, lai prognozētu un novērtētu pieprasījumu pēc prasmēm, to neatbilstību un absolventu nodarbināmību. Daudzas dalībvalstis liek uzsvāru uz tādām galvenajām nozarēm kā IKT un veselība.

Tomēr tikai dažās valstīs (AT, DE, FR, IE, PL, UK) tiek īstenota saskaņota pieeja attiecībā uz rezultātu izplatīšanu galvenajām iesaistītajām personām. Iestāžu mehānismi bieži ir izveidoti reģiona vai nozaru līmenī, taču tiem ir tendence pārņemt un turpināt izglītības un apmācības sistēmu sadrumstalotību.

Valstis veicina izglītības un apmācības nodrošinājuma atbilstību darba tirgus tendencēm, īstenojot partnerības ar galvenajām ieinteresētajām personām (EE, FI, SE); kvalitātes nodrošināšanas mehānismus; kā arī iniciatīvas, kas vērstas uz darba tirgū vajadzīgajām kompetencēm, jo īpaši lasīšanas un rakstīšanas prasmēm, matemātiku, zinātņu un tehnoloģiju (AT, BE, flāmu daļa, DE, FR, PL, LT, IE), valodu zināšanām, digitālam prasmēm un pašiniciatīvu un uzņēmējdarbību (ES, EE, BG, LT, FR).

Mudinoz zēnus un meitenes izvēlēties karjeru nozarēs, kurās tie ir nepietiekami pārstāvēti, tiks mazināta dzimumu segregācija izglītībā, apmācībā un varētu tikt mazināts prasmju trūkums darba tirgū.

“ET 2020” būtu jāatbalsta pamatiniciatīvas “Jaunu prasmju un darbavietu programma” īstenošana. Komisija ir pieņēmusi paziņojumu “Jaunatnes iespēju iniciatīva”⁽²⁾, kurā uzsvērta izglītības un mācību nozīme jauniešu bezdarba novēršanā, un vēlāk 2012. gadā tā iesniegs paziņojumu par prasmju pārskatīšanu, kurā aicinās rīkoties, lai uzlabotu pamatprasmes un veicinātu ciešāku izglītības un darba tirgus saikni. Īstenojot “ET 2020”, tiks turpināts darbs, lai veicinātu pamatprasmju attīstību visiem pilsoņiem, uzlabotu pārraudzību, izstrādājot jaunu Eiropas nodarbināmības kritēriju, sekmētu regulāru prasmju atjaunošanu un pārkvalificēšanos, kā arī prognozētu darba tirgus turpmāko prasmju pieprasījumu, jo īpaši izmantojot Eiropas prasmju apskatu.

3. “ET 2020” IEGULDĪJUMS STRATĒGIJAS “EIROPA 2020” ĪSTENOŠANĀ

Iepriekš minētais 2009.–2011. gada cikla novērtējums, kā arī lēnais progress izglītības pamatmērķa un “ET 2020” kritēriju sasniegšanā pastiprina efektīvu ieguldījumu nozīmi izglītības un apmācības reformās, lai šīs jomas veicinātu ilgtspējīgas izaugsmes un darbavietu nodrošināšanu, kā arī veicinātu sociālo iekļaušanu.

2012. gada GIP uzsvērts, ka dalībvalstīm ir uzskatāmi jāievieš praksē ES līmeņa politikas nostādnes. “ET 2020” varētu izmantot, lai palīdzētu dalībvalstīm reaģēt uz problēmām, kas noteiktas dažādajos KVAI –par MPP (AT, DK, ES, MT) un terciārās izglītības iegūšanu (BG, CZ, MT, PL, SK); par mūžizglītību, PIA un darba tirgū vajadzīgajām prasmēm (AT, CY, DK, EE, ES, FI, FR, LU, MT, PL, SI, SK, UK); kā arī par pirmsskolas un skolas izglītību vai ar taisnīgumu saistītiem jautājumiem (BG, DE, EE).

⁽¹⁾ http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/3052_en.pdf

⁽²⁾ Dok. 5166/12 (COM(2011) 933 galīgā redakcija).

Pamatojoties uz Komisijas novērtējumu un apspriedēm ar dalībvalstīm un Eiropas ieinteresēto personu organizācijām, Padome un Komisija apstiprina, ka četri 2009. gadā izvirzītie "ET 2020" stratēģiskie mērķi joprojām ir spēkā. Vidusposma prioritāšu saraksts, par kuru tika panākta vienošanās 2009. gadā, ir aizstāts ar jaunu sarakstu, kura mērķis ir palielināt izglītības un apmācības jomas spēju veicināt izaugsmi un darbavietu radīšanu (izklāstīts pielikumā).

Komisija arī ierosina pārskatīt "ET 2020" paredzētos darba nosacījumus, kuri tika izstrādāti pirms vienošanās par stratēģiju "Eiropa 2020" un Eiropas pusgadu. "ET 2020" būtu vairāk jāaskāp ar stratēģiju "Eiropa 2020". Tai vajadzētu kļūt par mehānismu, ar kuru panākt "ET 2020" ieinteresēto personu līdzatbildības palielināšanu un to kompetences izmantošanu stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā, vienlaicīgi izmantojot arī attiecīgo Eiropas aģentūru un tīklu sniegtos pierādījumus un datus ⁽¹⁾.

Lai palielinātu "ET 2020" ieguldījumu stratēģijā "Eiropa 2020", "ET 2020" pārvaldību un tās darba instrumentus varētu pielāgot turpmāk minētajos veidos.

1. Izglītības, jaunatnes, kultūras un sporta padome (EYCS) gan Eiropas, gan valstu pusgada laikā varētu pievērsties stratēģijas "Eiropa 2020" izglītības un apmācības dimensijai. Padome varētu izskatīt GIP un ziņot par to marta Eiropadomei, izskatīt kopējos jautājumus, kas izriet no Eiropadomes sniegtajām nostādnēm un to īstenošanas valstu reformu programmās, kā arī apsvērt ar Eiropas pusgada iznākumiem saistītus turpmākos pasākumus.
2. Ņemot vērā stratēģijas "Eiropa 2020" integrēto būtību, ir iespējams padziļināt sadarbību starp Izglītības komiteju, no vienas puses, un Ekonomikas politikas komiteju, Nodarbinātības komiteju un Sociālās aizsardzības komiteju, no otras puses. Sadarbība nodrošinātu "ET 2020" ieguldījumu stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanas procesā, tostarp izmantojot pārraudzības rādītājus.
3. Savstarpējās mācīšanās instrumentu varētu izmantot pārdomātāk un ciešāk piesaistīt stratēģijai "Eiropa 2020". Pirmkārt, lai sagatavotu debates Padomes līmenī un nodrošinātu informāciju, katru septembri/oktobri varētu rīkot ikgadēju savstarpējo pārskatīšanu un to varētu organizēt, cieši sadarbojoties ar Padomes prezidentvalsti. Īstenojot šo daudzpusējo pieeju, varētu likt uzsvāru uz svarīgākajiem politiskajiem jautājumiem, kas radušies iepriekšējā Eiropas pusgada laikā un kuru dēļ tik daudzām valstīm ir sniegti KVAI. Otrkārt, tās dalībvalstis, kuras to vēlētos, varētu aicināt kolēģus padziļināti apspriest valstij specifiskus jautājumus. Komisija šādu darbību veicinātu ar attiecīgiem finanšu instrumentiem, tostarp atbalstot starptautiski atzītu ekspertu piedalīšanos.
4. Lai stiprinātu stratēģijas "Eiropa 2020" un "ET 2020" savstarpējo saikni, Komisija katru gadu varētu organizēt izglītības un apmācības jomas ieinteresēto personu viedokļu apmaiņu. Šajā jaunajā Izglītības un apmācības forumā oktobra sākumā varētu apspriest panākto progresu izglītības un apmācības sistēmu modernizācijā, pamatojoties uz diskusiju par izglītības jautājumiem Eiropas pusgadā.
5. Padome pārskatīs izglītības un apmācības jomas rādītāju sarakstu ⁽²⁾, lai nodrošinātu "ET 2020" izmantoto rādītāju atbilstību tās mērķiem. Komisija aizstās pašreizējo progresu ziņojumu ⁽³⁾ un katru rudeni sagatavos jaunu Izglītības un apmācības pārskatu, kurā lakoniski izklāstīs progresu "ET 2020" kritēriju un pamatrādītāju sasniegšanā, tostarp stratēģijas "Eiropa 2020" izglītības un apmācības pamatmērķa īstenošanā. Šis dokuments palīdzētu nodrošināt informāciju Padomes līmeņa debatēm.

Visbeidzot, ir jāmobilizē visi instrumenti, lai sasniegtu stratēģijas "Eiropa 2020" un "ET 2020" mērķus, tostarp pašreizējās un nākotnes programmas izglītības un apmācības jomā, struktūrfondi un pamatprogramma "Apvārsnis 2020".

⁽¹⁾ Jo īpaši *Cedefop*, Eiropas Izglītības fonds un *Euridyce* tīkls.

⁽²⁾ OV C 311, 21.12.2007, 13. lpp.

⁽³⁾ Jaunākais izdevums: SEC(2011) 526.

PIELIKUMS ⁽¹⁾**Eiropas sadarbības izglītībā un apmācībā prioritātes 2012.–2014. gadā**

Lai sasniegtu četrus "ET 2020" sistēmas stratēģiskos mērķus, konkrētu darba ciklu prioritāro jomu apzināšanai būtu jāuzlabo Eiropas sadarbība izglītības un apmācības jomā, padarot to efektīvāku, kā arī tām būtu jāatspoguļo dalībvalstu individuālās vajadzības, it īpaši, ja mainās apstākļi un rodas jaunas problēmas.

Saskaņā ar katras valsts prioritātēm dalībvalstis izraudzīsies tās darba un sadarbības jomas, saistībā ar kurām tās vēlas kopīgi piedalīties turpmākos pasākumos. Ja dalībvalstis to uzskata par vajadzīgu, darbs konkrētās prioritārajās jomās var turpināties nākamā darba cikla laikā.

1. Padarīt mūžizglītību un mobilitāti par realitāti*Mūžizglītības stratēģijas*

Kopīgi strādāt, lai pabeigtu izstrādāt visaptverošas valsts mūžizglītības stratēģijas, kas aptver visus līmeņus no agrīnās pirmsskolas izglītības līdz pieaugušo mācībām un liek uzsvāru uz partnerībām ar ieinteresētajām personām, mazkvalificētu pieaugušo prasmju attīstību, pasākumiem mūžizglītības pieejamības palielināšanai un mūžizglītības pakalpojumu integrēšanai (konsultācijas, apstiprināšana u. c.). It īpaši – īstenot Padomes Rezolūciju (2011. gada 28. novembris) par atjaunotu pieaugušo izglītības programmu ⁽²⁾.

Eiropas parauginstrumenti

Kopīgi strādāt, lai veidotu saikni starp valstu kvalifikāciju sistēmām un EQF, izstrādātu vispārējus valstu noteikumus mācību rezultātu apstiprināšanai; izveidotu saikni starp kvalifikāciju sistēmām, apstiprināšanas noteikumiem, kvalitātes nodrošināšanu un kredītpunktu uzkrāšanas un pārneses sistēmām (EQAVET, ECVET, ECTS); sadarbotos, prognozējot prasmju pieprasījumu un labāk saskaņojot šo pieprasījumu ar mācību iespējām (Prasmju apskats, Eiropas iemaņu, prasmju un profesiju klasifikācija (ESCO)); palielinātu Eiropas parauginstrumentu redzamību, izplatību un izmantošanu un tādējādi paātrinātu to īstenošanu.

Mācību mobilitāte

Sekmēt visu izglītības un apmācības līmeņu audzēkņu mācību mobilitāti Eiropā un citur pasaulē, liekot uzsvāru uz informāciju un konsultācijām, mācību mobilitātes kvalitāti, mobilitātes šķēršļu likvidēšanu un skolotāju mobilitātes veicināšanu. Konkrēti, īstenot Padomes ieteikumu "Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana" ⁽³⁾.

2. Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti*Pamatprasmes (lasīšana un rakstīšana, matemātika, eksaktās zinātnes un tehnikās zinātnes), valodu zināšanas*

Izmantot datus attiecībā uz lasītprasmi, tostarp augsta līmeņa ekspertu grupas rakstpratībā izstrādāto ziņojumu, lai palielinātu skolēnu un pieaugušo lasīšanas un rakstīšanas prasmes līmeni, kā arī samazinātu tādu 15 gadīgu jauniešu īpatsvaru, kuriem ir sliktā lasītprasme. Vispārēji risināt ar lasīšanas un rakstīšanas prasmi saistītas problēmas, izmantojot dažādus plašsaziņas līdzekļus, tostarp digitālus. Izmantot un pilnveidot sadarbības rezultātus, lai novērstu audzēkņu sliktās sekmes matemātikas un eksakto zinātņu priekšmetos skolā; turpināt darbu pie valodu zināšanu uzlabošanas, jo īpaši atbalstot mācību mobilitāti un nodarbināmību.

Skolotāju, mācību instruktoru un skolu vadītāju profesionālā izaugsme

Uzlabot mācībspēku kvalitāti, jo tas ir galvenais kvalitatīvu rezultātu priekšnosacījums, likt uzsvāru uz skolotāju kvalitāti, piesaistīt un atlasīt labākos kandidātus mācību darbam, nodrošināt nepārtrauktas profesionālās izaugsmes kvalitāti, pilnveidot skolotāju kompetences un uzlabot skolu vadību.

Terciārās izglītības modernizācija un terciārās izglītības iegūšanas līmeņa paaugstināšana

Kopīgi strādāt, lai palielinātu absolventu skaitu, tostarp paplašinātu alternatīvas izglītības iespējas un attīstītu terciāro PIA; uzlabot augstākās izglītības kvalitāti un atbilstību; palielināt augstākās izglītības kvalitāti, nodrošinot mobilitāti un pārrobežu sadarbību; stiprināt augstākās izglītības, pētniecības un inovācijas savstarpējo saistību, lai veicinātu izcilību un reģionālo attīstību; uzlabot pārvaldību un finansēšanas iespējas.

⁽¹⁾ NL ir iesniegusi atrunu, ka tā prioritāro jomu skaitu uzskata par ārkārtīgi lielu attiecībā uz 3 gadu laikposmu. Delegācija uzskata, ka pielikuma satura apspriešanai būtu jāvelta ilgāks laiks.

⁽²⁾ OV C 372, 20.12.2011., 1. lpp.

⁽³⁾ OV C 199, 7.7.2011., 1. lpp.

PIA pievilcīgums un atbilstība

Kopīgi strādāt, ievērojot Briges paziņojumu par pastiprinātu Eiropas sadarbību PIA jomā 2011.–2020. gadā, jo īpaši lai palielinātu PIA pievilcīgumu, veicinātu PIA izcilību un atbilstību darba tirgum, īstenotu kvalitātes nodrošināšanas mehānismus un uzlabotu skolotāju, instruktoru un citu PIA speciālistu darba kvalitāti.

Efektīva finansēšana un novērtēšana

Pārskatīt finansēšanas mehānismus un novērtēšanas sistēmas, lai uzlabotu kvalitāti, tostarp nodrošinātu mērķtiecīgu atbalstu iedzīvotājiem ar ierobežotām iespējām un izstrādātu efektīvus un objektīvus instrumentus privāto ieguldījumu piesaistīšanai pēcskolas izglītības un apmācības jomā.

3. Veicināt taisnīgumu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti*Mācību priekšlaicīga pārtraukšana*

Palīdzēt dalībvalstīm īstenot Padomes 2011. gada ieteikumu par politiku, lai mazinātu mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu ⁽¹⁾, un to stratēģijas attiecībā uz vispārējās izglītības un PIA priekšlaicīgu pārtraukšanu.

Agrīnā pirmsskolas izglītība un aprūpe (APIA)

Kopīgi strādāt, ievērojot Padomes 2011. gada secinājumus par agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi ⁽²⁾, lai nodrošinātu vispārēju un taisnīgu APIA pieejamību, vienlaicīgi palielinot izglītības kvalitāti; veicinātu integrētu pieeju izmantošanu, APIA mācībspēku profesionālo izaugsmi un vecāku atbalstu; izstrādātu atbilstīgas mācību programmas, kā arī programmas un finansējuma modeļus.

Taisnīgums un daudzveidība

Stiprināt savstarpējo mācīšanos par efektīviem veidiem, kā sabiedrībā, kas kļūst arvien daudzveidīgāka, palielināt sasniegumus izglītības jomā, jo īpaši īstenojot iekļaujošu pieeju izglītībai, kas audzēkņiem ar dažādām izglītības vajadzībām un ļoti atšķirīgiem apstākļiem, tostarp migrantiem, romiem un audzēkņiem ar īpašām vajadzībām, sniegtu iespēju maksimāli izmantot savu potenciālu; uzlabot mācību iespējas gados vecākiem pieaugušajiem un starppaaudžu mācību iespējas.

4. Visos izglītības un apmācības līmeņos sekmēt inovāciju un jaunradi, tostarp uzņēmējdarbības garu*Partnerības ar uzņēmējiem, pētniekiem un pilsonisko sabiedrību*

Izstrādāt efektīvus un inovatīvus veidus tīklu darbībai, sadarbībai un partnerībām starp izglītības un apmācības sniedzējiem, kā arī plašu ieinteresēto personu loku, tostarp sociālajiem partneriem, uzņēmējdarbības organizācijām, pētniecības iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Atbalstīt skolu, augstskolu un citu izglītības un apmācības iestāžu tīklus, lai veicinātu jaunu metožu izstrādi (tostarp atvērtās izglītības resursu) attiecībā uz mācību organizēšanu, kapacitātes nodrošināšanu un to kļūšanu par mācību organizācijām.

Transversālās pamatprasmes, izglītība uzņēmējdarbībā, e-prasmes, plašsaziņas līdzekļu lietotprasme, inovatīva mācību vide

Kopīgi strādāt, lai veicinātu 2006. gada Ieteikumā par pamatprasmēm mūžizglītībā noteikto pamatprasmju, tostarp digitālo prasmju, apguvi un veidus, kādos IKT un uzņēmējdarbība var palielināt inovāciju izglītībā un apmācībā, sekmējot radošu mācību vidi un uzlabojot kultūras izpratni un izpausmes, kā arī plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi.

⁽¹⁾ OV C 191, 1.7.2011., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 175, 15.6.2011., 8. lpp.